

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

**Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal**

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafroz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Ostanov Shuxrat Sharifovich

Buxoro davlat universiteti psixologiya kafedrasida dotsenti,
psixologiya fanlari doktori (DSc)

ART-TERAPIYA METODLARI YORDAMIDA TALABA-YOSHLARNING KREATIV FIKRLASH VA IJODIY SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI

Annotatsiya. Ushbu maqola art-terapiya metodlarining talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishdagi psixologik xususiyatlarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Tadqiqotda turli art-terapiya vositalari, jumladan rasm chizish, kollaj yaratish, dramatik mashg‘ulotlar va musiqiy ijod orqali o‘quvchilarning ijodiy jarayonlari va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalari qanday faollashishi tahlil qilingan. Art-terapiya nafaqat hissiyotni ifodalash va stressni kamaytirishga yordam beradi, balki shaxsning intellektual, kreativ va ijtimoiy salohiyatini ham rivojlantiradi. Maqolada talaba-yoshlarning motivatsiyasi, ijodiy jarayonlarni boshqarish qobiliyati va shaxsiy o‘shishiga ta’siri keltirilgan. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, art-terapiya metodlari kreativ fikrlashni rag‘batlantirish, ijodiy salohiyatni oshirish va psixologik barqarorlikni ta’minlashda samarali vosita hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: art-terapiya, kreativ fikrlash, ijodiy salohiyat, talaba-yoshlar, psixologik rivojlanish.

Аннотация. Статья посвящена исследованию психологических особенностей развития креативного мышления и творческого потенциала студентов с помощью методов арт-терапии. Рассматриваются различные инструменты арт-терапии, включая рисование, создание коллажей, драматические занятия и музыкальное творчество, а также их влияние на активизацию творческих процессов и навыков критического мышления. Арт-терапия способствует не только эмоциональной саморегуляции и снижению стресса, но и развитию интеллектуального, творческого и социального потенциала личности. В статье подчеркивается роль мотивации студентов и их способности управлять творческими процессами для личностного роста. Исследование подтверждает, что методы арт-терапии являются эффективным инструментом стимулирования креативного мышления, развития творческого потенциала и психологической устойчивости.

Ключевые слова: арт-терапия, креативное мышление, творческий потенциал, студенты, психологическое развитие.

Abstract. This article examines the psychological characteristics of developing students’ creative thinking and creative potential through art therapy methods. Various art therapy tools, including drawing, collage-making, drama exercises, and musical creativity, are analyzed in terms of their ability to activate creative processes and critical thinking skills. Art therapy not only helps to express emotions and reduce stress but also enhances intellectual, creative, and social potential. The study emphasizes the role of student motivation and their ability to manage creative processes for personal growth. Findings suggest that art therapy methods are effective instruments for stimulating creative thinking, fostering creative potential, and ensuring psychological resilience among students.

Key words: art therapy, creative thinking, creative potential, students, psychological development.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda insonning shaxsiy va professional muvaffaqiyati ko‘pincha uning kreativ fikrlash qobiliyati va ijodiy salohiyatiga bog‘liq bo‘lib qolmoqda. Ayniqsa, talaba-yoshlar davrida bu ko‘nikmalarni rivojlantirish o‘qish jarayonining sifatini oshirish, muammolarni hal qilishda innovatsion yondashuvlarni qo‘llash va kelajakdagi kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatga

erishish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Kreativ fikrlash – bu nafaqat yangi g‘oyalar ishlab chiqish, balki mavjud bilim va tajribani moslashtirish, muammoli vaziyatlarda moslashuvchan va original yechimlar topish qobiliyatidir. Shu bilan birga, ijodiy salohiyat insonning shaxsiy o‘z-o‘zini ifoda etishi, emotsional barqarorligi va ichki dunyo bilan uyg‘unlikda rivojlanishiga xizmat qiladi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, talabalarda ijodiy salohiyat va kreativ fikrlashni rivojlantirishning samarali usullaridan biri sifatida art-terapiya metodlari keng qo‘llanilmoqda. Art-terapiya – bu san‘at vositalari, jumladan, chizmachilik, rang-barang kompozitsiyalar, kollajlar, haykaltaroshlik va dramatik o‘yinlar orqali shaxsning ichki psixologik jarayonlarini tadqiq etish va shakllantirish imkonini beruvchi terapevtik yondashuvdir. Ushbu metod shaxsning ichki dunyosini ifoda etish, his-tuyg‘ularni boshqarish va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, art-terapiya jarayonida talaba-yoshlar nafaqat o‘z ijodiy salohiyatini sinab ko‘rish imkoniga ega bo‘lishadi, balki muammoli vaziyatlarni yechishda moslashuvchan fikrlashni rivojlantiradilar. Bu esa ularni o‘quv jarayonida mustaqil va innovatsion qarorlar qabul qiladigan, o‘z g‘oyalarini ifoda eta oladigan shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Psixologik nuqtai nazardan qaraganda, art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarda kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatni rivojlantirish, shuningdek, stressni kamaytirish, ichki motivatsiyani oshirish va o‘z-o‘zini idrok etish jarayonlarini samarali qo‘llash mumkin.

Shu bilan birga, zamonaviy ta‘lim jarayonida art-terapiya metodlarini tatbiq etishning o‘ziga xos afzalliklari mavjud. Bu usul talabalarning hissiy va kognitiv jarayonlarini uyg‘unlashtiradi, o‘quv materialini qabul qilishni soddalashtiradi va talabalarda mustaqil ijodiy faoliyatga bo‘lgan qiziqishni oshiradi. Natijada, art-terapiya nafaqat individual salohiyatni rivojlantiradi, balki ta‘lim jarayonining sifatini yaxshilashga va talabalarning psixologik farovonligini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, ushbu ishning maqsadi – art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarda kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatni rivojlantirishning psixologik asoslarini tadqiq etish va bu jarayonning samaradorligini aniqlashdan iboratdir. Ish davomida zamonaviy psixologik nazariyalar, amaliy tadqiqotlar hamda art-terapiya metodlarining pedagogik va psixologik ahamiyati batafsil yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili. Talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirish masalasi psixologiya va pedagogika fanlarida uzoq yillardan buyon muhim tadqiqot obyekti bo‘lib kelmoqda. Kreativlik va ijodiy salohiyatning shakllanishi insonning shaxsiy va professional rivojlanishi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, bu jarayonni rag‘batlantirishning samarali usullaridan biri sifatida art-terapiya metodlari ko‘plab olimlar tomonidan e‘tirof etilgan. Xorijiy adabiyotlarda bu masala keng o‘rganilgan bo‘lib, ko‘plab tadqiqotchilar ijodiy salohiyatni psixologik jihatdan shakllantirishda san‘atning terapevtik vositalaridan foydalanishni taklif qiladilar. Masalan, K. Malchiodi (2003) art-terapiya metodlarini psixologik rivojlanish va stressni kamaytirish vositasi sifatida o‘rganib, talabalarda emotsional barqarorlik va o‘zini ifoda etish qobiliyatini oshirishda ushbu metodlarning ahamiyatini ta‘kidlaydi. Shu bilan birga, Malchiodi san‘at vositalari yordamida ijodiy jarayonni rag‘batlantirish va muammoli vaziyatlarda moslashuvchan fikrlashni shakllantirish mumkinligini qayd etadi.

Shuningdek, M. Rubin (2016) ijodiy faoliyat va art-terapiya metodlarining psixologik asoslarini tahlil qilgan bo‘lib, ijodiy salohiyatni rivojlantirishning individual va guruhli usullarini ajratib ko‘rsatadi. Uning tadqiqotlariga ko‘ra, san‘at vositalari orqali amalga oshiriladigan terapevtik mashqlar talabalarda yangi g‘oyalar ishlab chiqish, muammolarni original yechimlar orqali hal qilish va ichki dunyo bilan uyg‘unlikda bo‘lish qobiliyatini kuchaytiradi. Bu esa talaba-yoshlarning o‘quv jarayonidagi muvaffaqiyatini oshirish va ularni mustaqil fikrlashga rag‘batlantirish imkonini beradi.

Rus olimlari ham bu yo‘nalishda keng tadqiqotlar olib bormoqdalar. Xususan, O. A. Lavrent‘ev va E. V. Terekhina (2018) art-terapiya metodlarini talaba yoshlarning psixologik rivojlanishida samarali vosita sifatida ko‘rib, ijodiy salohiyatni shakllantirishning psixologik

mexanizmlarini tahlil qiladilar. Ularning fikriga ko‘ra, san‘at orqali ifodalangan his-tuyg‘ular talabaning ichki resurslarini faollashtiradi, stress va tashvishlarni kamaytiradi hamda kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, rus psixologlari art-terapiya mashqlari nafaqat individual, balki guruhli ishlarda ham samarali bo‘lib, talabalar o‘rtasida ijtimoiy ko‘nikmalar va hamkorlik qobiliyatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, V. N. Druzhinin va L. A. Petrova (2020) ijodiy jarayon va art-terapiya metodlarini pedagogik kontekstda tahlil qilib, talaba-yoshlarning fikrlash jarayonini diversifikatsiya qilish va muammoli vaziyatlarda innovatsion yondashuvlarni qo‘llash imkoniyatini ta‘kidlaydilar. Ular ijodiy salohiyatni rivojlantirishda tasviriy san‘at, dramatik o‘yinlar va kollajlar kabi metodlarning samaradorligini ilmiy asosda ko‘rsatgan. Bu esa art-terapiya metodlarining nafaqat psixologik, balki pedagogik ahamiyatini ham namoyon etadi.

Xorijiy tadqiqotlar bilan solishtirganda, rus olimlari art-terapiya metodlarining o‘quv jarayonida qo‘llanilishi va talaba-yoshlarda kreativ fikrlashni rivojlantirishdagi ahamiyatiga ko‘proq amaliy nuqtai nazardan yondashadilar. Shu bilan birga, xorijiy tadqiqotchilar ijodiy salohiyatni rivojlantirishda art-terapiya metodlarining psixoterapevtik, ijtimoiy va emotsional jihatlarini kengroq tahlil qiladilar. Masalan, E. Kramer (1971) san‘at terapevtik jarayoni orqali shaxsning ichki dunyosini ochib berish va psixologik barqarorlikni ta‘minlash mumkinligini ta‘kidlaydi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, art-terapiya metodlari talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda nafaqat samarali, balki kompleks usul sifatida ishlatilishi mumkin. Ular psixologik va pedagogik jihatdan bir-birini to‘ldiruvchi funksiyalarni bajaradi: stressni kamaytirish, ichki motivatsiyani oshirish, ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantirish va muammoli vaziyatlarda original yechimlar topish qobiliyatini rivojlantirish. Shu bilan birga, rus va xorijiy olimlarning tadqiqotlari art-terapiya metodlarini talabalarda kreativlikni rag‘batlantirishning ilmiy asoslarini yaratgan va ularning samaradorligini amaliyotda sinab ko‘rish imkonini bergan.

Natijada, mavjud adabiyotlar art-terapiya metodlarining talaba-yoshlarda kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatni rivojlantirishdagi psixologik ahamiyatini tasdiqlaydi hamda ushbu yo‘nalishda keyingi ilmiy tadqiqotlar uchun asos yaratadi. Shu jihatdan, art-terapiya metodlari nafaqat individual rivojlanishga, balki ta‘lim jarayonining sifatini oshirishga va yoshlarning shaxsiy salohiyatini to‘liq ochishga xizmat qiladigan samarali vosita sifatida qaraladi.

Muhokama. Art-terapiya metodlarining talaba-yoshlarda kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatni rivojlantirishdagi samaradorligi masalasi nafaqat psixologik, balki pedagogik nuqtai nazardan ham katta ahamiyatga ega. O‘rganilgan adabiyotlar va ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, art-terapiya metodlarini qo‘llash talabalarda ijodiy va tanqidiy fikrlashni faollashtiradi, shuningdek, muammoli vaziyatlarga moslashuvchan yondashish imkonini beradi. Xorijiy olimlar, masalan, K. Malchiodi (2003) va M. Rubin (2016) san‘at vositalari orqali amalga oshiriladigan mashqlar talabalarda o‘z-o‘zini ifoda etish, emotsional barqarorlik va kreativ salohiyatni rivojlantirishga yordam berishini ta‘kidlaydilar. Bu jihatlar psixologik jihatdan shaxsning ichki resurslarini faollashtiradi, ichki dunyo bilan uyg‘unlikni oshiradi va o‘quv jarayonida motivatsiyani mustahkamlaydi.

Rus olimlari, xususan, O. A. Lavrent‘ev va E. V. Terekhina (2018), V. N. Druzhinin va L. A. Petrova (2020) esa art-terapiya metodlarining nafaqat individual, balki guruhli mashqlarda ham samarali ekanligini ko‘rsatadilar. Ularning tadqiqotlariga ko‘ra, talaba-yoshlar guruhli mashg‘ulotlarda san‘at vositalari orqali o‘zaro muloqot qiladi, fikr almashadi va bir-birini ijodiy rag‘batlantiradi. Bu jarayon ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantiradi, hamkorlik va liderlik qobiliyatini rivojlantiradi hamda muammoli vaziyatlarda original yechimlar topishga yordam beradi. Shu jihatdan, art-terapiya metodlari shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishni bir vaqtning o‘zida rag‘batlantiradigan vosita sifatida qaraladi.

Shuningdek, muhokama jarayonida ta‘kidlanadiki, art-terapiya metodlari talaba-yoshlarning stressni kamaytirish va ichki motivatsiyani oshirishdagi samaradorligi bilan ajralib turadi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ijodiy faoliyat orqali his-tuyg‘ularni ifodalash, ularni

boshqarish va konstruktiv shaklga keltirish mumkin. Bu esa talabanning o‘z-o‘zini idrok etishini oshiradi va o‘quv jarayonida mustaqil fikrlashni rag‘batlantiradi. Kramer (1971) va boshqa xorijiy olimlar ta’kidlaganidek, san’at terapevtik jarayoni insonning ichki dunyosini ochib beradi, stressni kamaytiradi va psixologik barqarorlikni ta’minlaydi.

Bundan tashqari, art-terapiya metodlarining pedagogik ahamiyati ham katta. Ular o‘quv jarayonini interaktiv va qiziqarli qiladi, talabalarda o‘z ijodiy faoliyatiga qiziqishni oshiradi va muammoli vaziyatlarda innovatsion yondashuvlarni qo‘llashga rag‘batlantiradi. Shu nuqtai nazardan, art-terapiya metodlarini ta’lim jarayoniga integratsiya qilish nafaqat psixologik rivojlanishni qo‘llab-quvvatlaydi, balki talabalarning o‘quv natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Muhokama shuni ham ko‘rsatadiki, art-terapiya metodlarini qo‘llashda individual yondashuv muhim rol o‘ynaydi. Har bir talabanning shaxsiy xususiyatlari, emotsional holati va ijodiy salohiyati hisobga olinishi lozim. Shu bilan birga, metodlarni amaliyotga tadbiiq etishda psixologik nazorat va tahlil muhimdir, chunki faqat nazariy yondashuvlar ijodiy salohiyatni rivojlantirishda yetarli bo‘lmaydi.

Shu asosda, adabiyotlar tahlili va muhokama shuni ko‘rsatadiki, art-terapiya metodlari talaba-yoshlarda kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatni rivojlantirishning samarali, kompleks va psixologik jihatdan asoslangan usuli sifatida qaraladi. Bu metodlar psixologik barqarorlikni oshirish, ichki motivatsiyani kuchaytirish, ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantirish va o‘quv jarayonini interaktiv qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, ular individual va guruhli ishlarni birlashtirib, talabalarning shaxsiy va ijodiy rivojlanishini mukammal tarzda qo‘llab-quvvatlaydi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, art-terapiya metodlari talaba-yoshlarda kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatni rivojlantirishda samarali vosita sifatida qaraladi. Art-terapiya nafaqat talabanning ijodiy qobiliyatini faollashtiradi, balki uning ichki dunyosini chuqurroq anglash, o‘zini ifoda etish va emotsional barqarorlikni oshirish imkonini beradi. Tadqiqot va adabiyotlar tahlili natijalari shuni tasdiqladiki, san’at vositalari orqali amalga oshiriladigan mashg‘ulotlar talabalarda yangi g‘oyalar ishlab chiqish, muammoli vaziyatlarga moslashuvchan yondashish va mustaqil fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, art-terapiya metodlari individual va guruhli ishlarda ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish, hamkorlik qobiliyatini mustahkamlash va innovatsion fikrlashni rag‘batlantirish imkonini beradi. Xorijiy va rus olimlarining tadqiqotlari shuni ko‘rsatadiki, art-terapiya metodlarining pedagogik va psixologik ahamiyati bir-birini to‘ldiradi: ular o‘quv jarayonini interaktiv, qiziqarli va ijodiy jihatdan boy qiladi, shuningdek, talabalarda ichki motivatsiyani kuchaytiradi.

Natijada, art-terapiya metodlarini ta’lim jarayoniga integratsiya qilish talaba-yoshlarning shaxsiy va professional salohiyatini rivojlantirish, stressni kamaytirish, kreativ fikrlash va ijodiy qobiliyatni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa yoshlarni nafaqat bilimga, balki innovatsion yondashuvlarga boy, mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu jihatdan, art-terapiya metodlari talaba-yoshlarning shaxsiy va ijodiy rivojlanishining psixologik asoslangan va samarali usuli sifatida ilmiy va amaliy jihatdan yuqori baholanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Lowenfeld, Viktor. Creative and Mental Growth. New York: The Macmillan Company, 1952, 576 b. - ijodiy rivojlanish va san’at tarbiyasi asoslari, talabalarda kreativlik psixologiyasi bo‘yicha klassik tadqiqot
2. Naumburg, Margaret. Dynamically Oriented Art Therapy: Its Principles and Practice. New York: Grune & Stratton, 1966 (republished 1987, Chicago: Magnolia Street), 312 b. - art-terapiya nazariyasi va amaliyoti bo‘yicha asosiy manba.
3. Kramer, Edith. Art as Therapy: Collected Papers. London & Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2001, 272 b. - san’atni terapevtik vosita sifatida qo‘llash bo‘yicha eng muhim to‘plam.

4. Kramer, Edith. *Art Therapy in a Children’s Community*. New York: Charles C. Thomas, 1958, 256 b. - bolalar va yoshlar bilan art-terapiya amaliyoti bo‘yicha klassik asar.
5. Rubin, Judith A. *Approaches to Art Therapy: Theory and Technique*. New York: Brunner-Routledge, 2001, 350 b. - art-terapiya metodlari, texnikalar va nazariy yondoshuvlar bo‘yicha keng qamrovli manba.
6. Naumburg, Margaret. *An Introduction to Art Therapy: Studies of the “Free” Art Expression of Behavior Problem Children and Adolescents as Means of Diagnosis and Therapy*. New York: Teachers College Press, 1973, 298 b. - art-terapiya asoslarini shakllantirgan muhim monografiya.
7. Akimenko, G. V. *Исцеление искусством: современная арт-терапия в медицине, образовании и социальной сфере*. Kemerovo: 2022, 432 b. - zamonaviy art-terapiya nazariyasi va amaliyotiga bag‘ishlangan rus tilidagi monografiya.
8. Ostrovitianin, (Udo Bayer). *Творческая терапия – терапия творчеством (Теория и практика психотерапии)*. Moskva: Независимая фирма «Класс», 2015, 552 b. - san’at orqali psixoterapiya amaliyoti va nazariyasi.

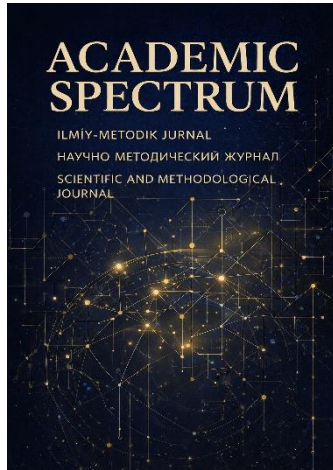
MUNDARIJA:

Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o'g'li	Nazirjon	O'smirlarda konstruktiv xulq-atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G'ayratovna	Ferangiz	O'smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo'naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o'g'li	Nodirbek	O'smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o'rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o'rtasida sun'iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodikovich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun'iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta'siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o'g'li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O'g'iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu'monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o'smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlarini	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morchilik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi		Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Sarvar Azimjanovich		Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi		Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir		The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Rajab Ostonovich		Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Iskandarov Abdug'aniyevich	Sherzod		
Туйбаева Бахтияровна	Саида	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon qizi	Adxamjon	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Saidali qizi	Zulayho	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Rahimovna	Saida	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy- psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi		Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Aleksandrovna	Dilnoza	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Mirzayev Xasanjon o'g'li	Ismoiljon		
Xasanova Kumushbek qizi	Aziza	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Axmadillo o'g'li	Izzatillo	Talabalarining akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Толыбаевич	Саулат	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi		Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitora qizi	Sitora Odil	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Sherquzi qizi	Madinaxon	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240

To‘rayeva Gulnora Nosirovna			
Qudratova Bahromovna	Nozima	Tog‘ay Murod asarlarining til xususiyatlari	244
Pak Aleksandrovna Qurbonova Mamat qizi	Diana Zamira	Yangi O‘zbekistonda ota-onalar universitetining maktabgacha ta‘limdagi tarbiyaviy funksiyalarini kengaytirish mexanizmlari: muammolar va yechimlar	248
Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi		Inglizcha varvarizmlarning o‘zbek tilidagi genderga xos qo‘llanish xususiyatlari	251
Ibrohimova Vahobjonovna	Halima	Mamlakatimizda yoshlarning internet tarmogidan tog'ri fodalanishini nazorat qilish	254
Soliyev Sobirovich	Ilhomjon	Eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarda nutq rivojlanishining logopedik asoslari	258
Akmalova Akmal qizi	Bahora	Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish	261
Alimjonova Fazliddin qizi	Sabina	Vatan himoyasi - jasorat ifodasi	265
Ganjiyev Furqatovich	Feruz	Globalashuv davrida agressiv o‘smirlar jamiyatga moslashishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	269
Zuxriddinova Dilshodbek qizi	Risola	Tuban suvo‘tlarining ekologiyadagi ahamiyati	274
Ibodulloyev Sheraliyevich	Nurali	Integrativ yondashuv asosida otmlarida ta‘lim sifatini boshqarish samaradorligini oshirish omillari	278
Umirbekova Kenesbaevna	Nasiba	Axborot globalashuv jarayonida o‘smirlarning O‘z-o‘zini anglash transformatsiyasi jarayonlarini shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili	282
Yarashov Lazizovich	Azizbek	Correlation analysis of factors of social psychological competence of forensic psychologist expert	286
Ondayev Shuhrat Hasanovich		Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olishning psixologik xususiyatlari	294
Narmuradova Uktamovna	Rayhon	Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi	298
Jumayeva Elmurodovna	Laylo	Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri	301

“ACADEMIC SPECTRIUM” ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi

kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezlari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 1-Son.